

from foreign countries, China, Russia and Kazakhstan, devoted to the study of the features and psychological and pedagogical conditions for the formation of communication skills of foreign students in a multicultural educational environment.

Keywords: communication skills; foreign students; multicultural environment; multicultural education; tolerance, psychological and pedagogical conditions.

Поступила в редакцию: 02.10.2021

FTAMP 14.35.07

<https://doi.org/10.51889/2021-4.2077-6861.16>

А.ТУРЛАНКЫЗЫ¹, А.Д.СЫЗДЫКБАЕВА^{2*}

¹Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті (Ақтөбе, Қазақстан)

²Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, (Алматы, Қазақстан)
aigul_-_90@mail.ru, sizdikbaeva-aya@mail.ru*

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫНДАҒЫ БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ

Аңдатпа

Мақалада білім беруді жаңарту жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін дамыту процесі қарастырылады. Зерттеу мақсаты: еліміздің ұлттық және аймақтық жоғары оқу орындарының мысалында болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің даму деңгейін теориялық негіздеу және анықтау. «Кәсіби құзыреттілік» түсінігі талданды, мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің құрылымы анықталды. Кәсіби дайындық саласындағы шетелдік зерттеулерді талдау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімі үшін өзекті құзыреттер анықталды: инновациялық ойлау, цифрлық сауаттылық, жаһандық азаматтық, педагогикалық бағалаудағы құзыреттілік, нормативтік-құқықтық құзыреттілік, командалық жұмыс және көшбасшылық, өз-өзіне қамқорлық дағдылары және басқалар. Білім беруді жаңарту жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің даму деңгейлері негізделген: интуитивті, репродуктивті, шығармашылық. Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі дамуының диагностика бағдарламасы ұсынылған. Диагностика нәтижелері аймақтық жоғары оқу орнында болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің даму деңгейінің төмендігін көрсетті, себептері талданды және кәсіби дайындық жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін дамыту бойынша ұсыныстар жасалды.

Түйін сөздер: кәсіби құзыреттілік; болашақ бастауыш сынып мұғалімі; кәсіби дайындық; білім беру мазмұнын жаңарту.

Кіріспе. Әлеуметтік-экономикалық дамудың жеделдетілген қарқыны, цифрландыру, жаһандану мен әлемдік қауымдастықтың ұлттандыру заманауи білім беруді үнемі өзгерістерге дайын болуға бағдарлайды. Өзіндік кәсіби мақсаттарын айқын білетін, жаңашылдық пен инновацияға дайын педагогтың белсенді және мобильді тұлғалылығы сұранысқа ие.

Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дайындығының сәтті жүзеге асырылуы білім алушылардың өзгерістерге бейім болуына, бәсекеге қабілетті болуына, өзіндік шешім қабылдай алатындай, жауапкершілігінің болуына байланысты [1].

Негізгі бөлім. Қазақстанда педагогтың кәсіби дайындығы барысында біз К.Б. Бержанов, Г.А. Уманов, Н.Д. Хмель,

Р.Д. Иржанова, И.М. Кузьменко, Б.Р. Айтмамбетова, Б.И. Муканова, А.А. Бейсенбаева, Т.С. Сабирова, Н.Д. Иванова, Г.К. Байдельдинова, Э.И. Шныбекованың кәсіби құзыреттілік дамуының классикалық теорияларына жүгінеміз. Алайда, ғылыми әдебиетте зерттелуші феноменнің кендігіне қарамас-тан, педагогтардың кәсіби құзыреттілігі дамуының әдістері жеткіліксіз негізделген. Сонымен қатар жаңартылған білім мазмұнындағы бастауыш білімінің жаңашылдану тұстары:

– «бұралу принципі» бойынша оқушыларды класстан классқа, тақырыптан тақырыпқа даярлау, біртіндеп құру;

– қарапайымнан (білім, шеберлік, қолдану) жоғарыға (талдау, синтез, бағалау) дейін білім алушылардың ойлау дағдысын қалыптастырып, білім алу мақсаттарына жетелеуге қолдау көрсету;

– «тоғысқан тақырыптар» жалпы пәндік құзыреттіліктің, пәндік циклдің интеграция құралдары болып келеді. Қоғам жөнінде түсініктің қалыптасуына, алған білімді кезкелген жағдайда қолдана білуге ықпалын тигізеді;

– оқу-тәрбие жұмыстарының барлық түрлері қамтылған кешенді түрде жүзеге асырылатын Н.Ә. Назарбаевтың «Мәңгілік ел» атты патриоттық әрекеттегі идеясына сүйену;

– бағалау критерийлеріне негізделген және әрі қарай оқу-тәрбие процесінде жүзеге асырылатын бағалау нәтижелерінің критериялды жүйесі білім алушылардың объективті ақпарат алуына бағытталған;

– өз бетімен функционалдық сауаттылықты қалыптастыра алатын білім алушылардың білім алуында тиімді жүйе қалыптастыру үшін белсенді формаларды міндетті түрде енгізу [2].

«Әліппе», «Цифрлық сауаттылық» секілді жаңа пәндерді енгізу, «Жаратылыстану», «Көркем еңбек» және т.б. пәндерінің интеграциясы және т.б. бастауыш сынып мұғалімінің қызметінде жаңаруды, зияткерлік ресурстардың концентрациясын, кәсіби қызметте жүзеге асатын жаңа

стратегияларда сыни және шығармашылық тұрғыда жаңа ақпараттар менгеруді талап етеді.

Тәжірибе бойынша, әлі де мұғалімдердің оқу процесіндегі кәсіби қиыншылықтарға соқтығысатынын, өзгерістерге дайын еместігін, байқауға болады. Мұндай жағдайда ғылыми түсінік пен кәсіби құзыреттілік деңгей дамуын түсінуде мәселелер туындайды.

Әдістер мен материалдар. Кәсіби құзыреттілік деп кәсіби қызметте мәселелерді табысты жүзеге асырылумен анықталады. Шет елдік зерттеулерде сыни ойлау, тәртіп, коммуникативтілік, өз бетімен даму, жеке психологиялық қасиеттер спектріне сүйене отыра, «жұмысшы құзыреттілігі» моделі ретінде қарастырылады.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі деп:

– педагогтың бойындағы кәсіби білім, дағды мен психологиялық қасиеттердің арақатынасы (А.К. Маркова);

– мұғалімнің педагогикалық еңбегінің интегралды сипаттамасы (Л.М. Митина);

– мұғалімнің хабардарлығы, тұлғалығы, оқу-тәрбие мәселелерін өнімді шеше біле алатындығы (Н.В. Кузьмина);

– мұғалімнің қызметі барысында пайда болатын физикалық, психикалық, тұлғалық және әлеуметтік өзгерістердің арақатынасы (Е.И. Рогов);

– кәсіби білім, педагогикалық дағды, кәсіби позиция және психологиялық қасиеттер (Н.В. Андропова);

– педагогикалық қызмет пен тәжірибелік дағдылардың орындалуын негіздейтін тәжірибе интеграциясы, теориялық білім, практикалық дағды және жеке қасиеттердің негізіндегі күрделі жеке-психологиялық білім (Н.Е. Костылева).

Зерттеу барысында болашақ бастауыш класс мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі бастауыш білімнің мемлекеттік жалпы міндетті стандарттарының жүзеге асырылуын қамтамасыз ететін білім, дағды, қабілеттердің жиынтығымен анықталады. И.В. Гришина, Н.Е. Костылева, И.О. Котлярова зерттеулерінің негізінде мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі құрылымы-

ның негізгі компоненттерін анықтаймыз (Сурет 1).

А.А. Вербицкий, В.И. Долгов, В.А. Слостенин бойынша әрбір компонентке олардың дамуын анықтайтын белгілі бір факторлар тобы сәйкес келеді, мысалы, «мұғалімнің кәсіби құзыреттілігіндегі белсенділік компонентіне» жетекші қызметтің өзгеруі әсер етеді; әлеуметтік-коммуникативті компонентке дамудың әлеуметтік жағдаяттарының өзгеруі әсер етеді; жеке компоненттің дамуына адамның субъективтілігі әсер етеді. Айтылғандарын ішінде кәсіби құзыреттілік дамуындағы анықтауыш білім саласында және оның дамуында ерекше роль ойнайды.

ОРК бойынша біліктіліктің 6-шы деңгейіне сәйкес, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби дайындығындағы мұғалімнің кәсіби стандарттарының негізі болып оқу теорияларының пәндік білімдері, тәрбие теориялары мен жеке әдістемелер қалады. Олар оқыту аймағындағы мұғалімнің теориялық дайын болуын, тәжірибе мен теория арасындағы байланысты, білім алушылармен байланысты айқындайды.

Мұның барлығы маңызды және қажетті, алайда мұғалім қызметіне қойылатын заманауи талаптар үнемі өзгеріп отырады, мысалы, негізгі кәсіби қасиеттер білім алу болып табылады, себебі, үнемі өзгеріп отыратын әлем білім беру мен тұлғаның дамуына үлкен септігін тигізеді. Жалпы, жоғары оқу орын өмір бойғы білімді бере алмайды. Адам өзі оқу аяқталғаннан соң, білім алу процесін әрі қарай жалғастыру керек. Еуропалық деңгейдегі өмір бойы білім алудағы негізгі құзыреттіліктер барлық адамзат баласының белсенді азаматтық позицияларына, жұмысқа орналасу және сәтті әлеуметтік интеграция, сонымен қатар жалпы өзіндік даму үшін қажет. Білім алуды жалғастыру және оны сақтау, уақыт пен ақпараттарды тиімді басқару негізінде жеке білім алуды ұйымдастыру мақсатында «үйрену қабілеті» жетекші құзыреттілік болып табылады. Шет елдік зерттеулердің негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дайындығын дамытудағы басқа да маңызды құзыреттіліктерді атап көрсетуге болады.

Сурет 1. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілік құрылымы

Біздің ойымызша, заманауи ойлану ол – болашақ мұғалімнің жаңа өнімдер шығаруы; жаңашылдыққа құндылық көзқарас; тәжірибеде қолданыла алатындай сыни түрде сараптай алу болып табылады. Заманауи ойланудың негізгі құрылымы ойлану мен креативтіліктен тұрады. Олар мұғалімнің кәсіби қызметі бойынша жасап жүрген жұмысының нәтижелі рефлексиясы болуымен қатар, мәселелерді тек таба қоймай, оларды рационалды және оңтайлы дұрыс шешуді қамтамасыз етеді [3].

Цифрлық сауаттылық – кәсіби мәселелерді шешу мақсатында, ақпараттарды басқару мен желілік байланыс құралдарын іздеу барысында цифрлық технологияларды қолдана алу қабілеттілігі [4].

Жаһандық азаматтық-мұғалімнің кәсіби қызметінде кездесетін толеранттылық, эмпатия, этномәдени және конфессиялық ерекшеліктерді ескере білу, этномәдени топтардың менталды құрылымы. ЦУР 4 бойынша жаһандық азаматтықтың негізгі құрылымы болып, инклюзивті ортада жұмыс істеуге дайын болуда, яғни, сыныптағы әр-түрлі категориядағы балалармен жұмыс жасай алу: олар білім алуда ерекше қажеттіліктері бар, дарынды, қиын (девиантты мінез-құлық), екі тілді балалар, әр-түрлі ұлттық дәстүрлері бар балалар. Олармен жұмыс жасау арнайы ерекше ұйымдастыру мен оқу процесінің мазмұнын толтыруды талап етеді [5].

Педагогикалық бағалаудағы құзыреттілік – критериалды бағалаудағы әдістемелерді білу, формативті және суммативті бағалауға арналған бақылау-өлшеуші материалдарға сауатты өңдеу жасай алу [6].

Нормативті-құқықтық құзыреттілік

– кәсіби қызметтің әдістемелік және құқықтық алаңындағы қажетті бағдарды қамтамасыз етумен қатар, педагогикалық қызметтегі мәселелерді шешу мақсатында оқу-әдістемелік, нормативті құжаттарда

бекітілген нормаларды тиімді қолдана алу болып келеді [7].

Көшбасшылық және топтық жұмыс стратегия, тактика және адамдармен қарым-қатынас техникасын әзірлеу негізінде білім алушылармен, олардың ата-аналарымен, әріптестермен, мектеп әкімшілігімен нәтижелі ынтымақтастық қамтамасыз ететін оқу процесінің өнімділігі болып табылады [8].

Аталмыш дағдылар мен құзыреттіліктерді hard және soft skills-ке жатқызуға болады. Қазіргі таңда self skills дағдылар өзекті орын алуда. Олар өзін-өзі түсіну, күйін, қызығушылықтары мен қажеттіліктерін сараптауға және өзіндік ресурстарды реттеуге мүмкіндік береді. Self skills дағдыларына келесілер жатады:

– идентификация, өзін-өзі белгілеу – жетістіктерге жету үшін өмірде немен айналысқысы келетін мамандықты қабылдау және түсіну.

– өзін-өзі тәрбиелеу – тұлғаның өзі басқаруымен жүретін когнитивтік саласын арттыратын мақсатты әрекет. Әр-түрлі оқу платформаларын мысалы, Coursera, FutureLearn и т.б. қолдану процессті қызықты әрі танымды етеді.

Self skills дағдыларының құрылымы тайм менеджмент болып саналады. Ол өзін-өзі реттеуде, өзін-өзі бақылауда, өзін-өзі сараптауда және мақсаттар қою мен орындауда байқалады. Мұғалім бұл деңгейде өзінің әрекеттері мен уақытын жоспарлап, өз күшін тиімді жұмсап, тез шешім қабылдай алады [9-10]. Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің даму деңгейі (Кесте 1). Жаңартылған білім мазмұнындағы болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілік дамуындағы диагностика бағдарламасы (Кесте 2).

Кесте 1

Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің даму деңгейінің сипаттамасы

Интуитивті	Репродуктивті	Шығармашылық
Негізгі білім, пәндік түсініктер мен санаттарды көрсетеді. Репродуктивті деңгейде АКТ қолдану арқылы ақпараттар жинауды жүзеге асырады. Қажет жағдайда ғана серіктестікке түседі, көшбасшылық қасиеттер танытпайды. Иновацияларға көзқарас тұрақсыз, инклюзивтілік пен жаңашылдыққа немқұайлы. Критериалды бағалау әдісін біледі, алайда, формативті бағалау үшін қиыншылықтар туғызады. Жаңартылған мазмұндағы бастауыш сыныптың нұсқау-әдістемелік, нормативті құжаттарын біледі. Өз бойындағы әлем мәдениетін тәрбиелеу керектігін түсінбейді, self skills толық дамымаған. Кәсіби қызмет жоспарында жоқ, ситуациялық сипатқа ие.	Сараптау және қолдану деңгейінде пәндік түсінік пен санаттарды, білімді көрсетеді. Көшбасшы ретінде өзін топтың бір бөлігі ретінде көрсетеді. АКТ жүйесін мақсатты түрде қолданады. Қалыпты жағдайда шешімдердің жаңа жолдарын іздейді. Критериалды бағалаудың (формативті және суммативті) тәжірибелік дағдыларын көрсетеді. Білім беруді жаңарту жағдайында бастауыш білім мазмұнындағы нұсқау-әдістемелік, нормативті құжаттарды сараптайды. Әлем мәдениеті мен self skills дағдыларын көрсетеді. Бұл кәсіби қызмет репродуктивті сипатқа ие.	Синтез және бағалау деңгейіндегі пәндік түсінік пен санаттарды білу. Инновациялық ойлау дағдыларын көрсетеді, топта көшбасшылық қасиеттер көрсетеді. Ақпараттандыру процесінің жүйелі түрде көру, үнемі жаңарып отыратын АКТ қолданады. Кәсіби тәжірибеде жаңашылдық енгізу, тұрақтылық, мақсаттылықты көрсетеді. Әлем мәдениеті мен self skills тәрбиелеудегі тұрақты, нәтижелі жоғары дәреже. Өзін-өзі реттеу, өзін-өзі ұйымдастыру жоспарға сәйкес жүзеге асады. Кәсіби қызмет белсенді-ізденушілік сипатқа ие.

Кесте 2

Жаңартылған білім мазмұнындағы болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілік дамуындағы диагностика бағдарламасының мазмұны

Көрсеткіштер	Диагностика әдістері
1	2
Пәндік білім	Құжаттар сараптамасы (қатысым журналы, транскрип). Кешендік тестілеу (бастауыш мектеп педагогикасы, бала психологиясы, жеке әдістемелер), 25 сұрақтан тұратын 6 нұсқа, жабық.
Инновациялық ойлау (оның ішінде үйрену қабілеттілігі, зерттеу құзыреттілігі)	Сауалнама «Инновацияға дайын болу», 10 сұрақ, жартылай жабық. Үйрену қабілеттілігін диагностикалау, Цукерман Г.А. бейімделген техникасы. «Зерттеу қабілеттілігі» Сыздықбаев А.Д. тестілеу.
Цифрлық сауаттылық	Тестілеу (5 тапсырма: компьютермен жұмыс, ақпаратпен жұмыс немесе цифрлық контекстпен; медиаматериалмен жұмыс; цифрлық ортадағы байланыс; технологиялық инновацияға деген қарым-қатынас мен көзқарас).
Жаһандық азаматтық (оның ішінде инклюзия)	Сауалнама «Мен – жаһандық азамат». Сауалнама «Инклюзивті білім беру». Бақылау (педагогикалық тәжірибе барысында).
Педагогикалық бағалаудағы құзыреттілік	Сауалнама «Критериалды бағалау», 8 сұрақ, жабық. Бақылау (педагогикалық тәжірибе барысында).

1	2
Нормативті-құқықтық құзыреттілік	Әңгіме «Педагогикалық қызметтегі нормативті реттеу» 7 сұрақ, жабық. Бақылау (педагогикалық тәжірибе барысында).
Топтық жұмыс және көшбасшылық	Тестілеу Е.Жариков, Е. Крушельницкий көшбасшылық мүмкіндіктерін диагностикалау). Белбин тесті «Топтық рольдер».
Өзіңізге қамқорлық дағдылары (оның ішінде тайм менеджмент)	Сауалнама «Өзіңізге қамқорлық», 12 сұрақ, жартылай жабық. Өзін-өзі ұйымдастыру әрекеттеріне тест-сауалнама самоорганизации деятельности

Нәтижелер және оны талқылау. Зерттеуге 176 студент алынды. Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінен, Алматы (n=87 студент) және Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінен (n=89 студент). Зерттеу нәтижелері 3-ші кестеде көрсетілген.

Кесте 3

Зерттеудің анықтау кезеңінің жиынтық деректері

Зерттелуші топтар	Жаңартылған білім мазмұнындағы болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілік дамуының деңгейі					
	Интуитивті	%	Репродуктивті	%	Шығармашыл	%
Қ.Жубанов атындағы АӨМУ	49	55	33	37	7	8
ҚҰҚПУ	24	28	47	54	16	18

Жаңартылған білім мазмұнындағы болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілік дамуы деңгейіндегі айырмашылығын анықтау үшін Стьюденттің t -критерийін қолданамыз (Кесте 4, Сурет 2).

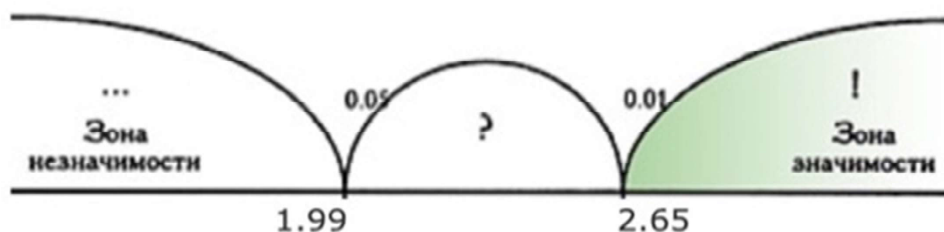
Екі гипотеза тұжырымдап көрейік:
 H_0 – зерттеуші білім беруді жаңарту жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілік дамуы деңгейінде айырмашылық жоқ.
 H_1 – зерттеуші білім беруді жаңарту жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілік дамуы деңгейінде айырмашылық бар.

Кесте 4

Стьюденттің t -критерийі бойынша есептеу деректері

№	Сынамалар		Ауытқу квадраттары		Орташа мәннен ауытқулар	
	B.1	B.2	B.1	B.2	B.1	B.2
1	1	1	0.25	1	-0.5	-1
2	1	1	0.25	1	-0.5	-1
3	1	1	0.25	1	-0.5	-1
4	1	1	0.25	1	-0.5	-1
5	1	1	0.25	1	-0.5	-1
6	1	1	0.25	1	-0.5	-1
...						
89	3					
Сомалар	87	89	2.25		1.5	
Орташа	1.5	2	14.5	16	0	0

Қорытынды: $t_{эмп} = 3$

Сурет 2. Маңызды және елеусіз аймақты анықтау

Алынған эмпирикалық мән $t_{кр}$ $p \leq 0,01 = 2,65$, $t_{кр}$ $p \leq 0,05 = 1,99$ болған кезде $t_{эмп}$ (994) маңызды аймаққа кіреді. Демек, H_1 зерттеуші білім беруді жаңарту жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілік дамуы деңгейінде айырмашылық бар гипотезасы расталды.

Диагностика нәтижесі бойынша Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік педагогикалық университетінің білім алушыларында, яғни, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби даму құзыреттілігі төменге деңгейде екендігі мәлім болды. 2018-2019 оқу жылдары бойынша 5В010200 – Бастауыш оқыту педагогикасы және әдістемесінің оқыту бағдарламасын сараптау оқыту барысында аталмыш құзыреттіліктер енгізілмегендігі байқалады. Оқыту нәтижелері таза мазмұндық сипатта, олар бөлшектенген, жүйелі емес. Пәндік силлабустарда көне ақпараттар енгізілген. Жетекші түлек моделінің негізінде білім беру бағдарламасын қайта құрастыру қажет. Мысалы, ҚҰҚПУ-де «Мектеп жүргізу және нормативті құжаттар» атты арнайы жеке-ленген модуль бар, курс келесідей міндетті құжаттардан тұрады: ҚР білім беру заңы, бастауыш білім берудің Мемлекеттік білім беру стандарты, 2020-2025 жылдары Мемлекеттік даму бағдарламасы, «Педагог мәртебесі» заңы, «Кәсіби стандарт». Білім берудің жаңартылған мазмұны бойынша әдістемелік әдебиеттердің бірнеше саны: білім беру ұйымдарындағы білім алушыларды аралық және қорытынды ат-

тестациялау барысындағы типтік ережелер. Олар бастауыш білім беруде жалпы білім беру бағдарламаларын жүзеге асырады, білім беру ұйымдары бойынша нұсқаулық-әдістемелік хаттар, әдістемелік нұсқаулар, оқу пәндері және білім алушыларды критериялды (суммативті, формативті) бағалау бойынша жинақтар.

«Тайм менеджмент» элективті пәні өзін-өзі бағалау, өзін-өзі басқару, өзін-өзі дамыту жоспарлау тәжірибесі мен теориясы болып табылады. Мұнда кәсіби қызметтегі уақытты тиімді түрде қолданумен қатар, өз-өзіне қамқорлық жасау дағдысы қалыптасады, әсіресе ең алдымен болашақ педагогтың эмоциялық тұрақтылығы орын алады.

Жаһандық азаматтықты тәрбиелеу, инклюзивті білім беруді жүзеге асыру және критериялды бағалау интергративті сипатта ие, яғни, 14-15-ші апталарда бастауыш сынып оқушының бойындағы жетістік, бағалау, әдістер мен формаларды қамтитын ерекше қажеттіліктері бар балалармен жұмыс жасау мүмкіндіктері қарастырылады.

Білім беру бағдарламалары пәндеріндегі жаһандық азаматтықтың интеграциялануын мысалға келтірейік (Кесте 5).

Инновациялық ойлаудың дамуы кәсіби қызмет әдістемесінің түрленуін, интерактивті тәсілдің дамуын, ғылыми білім беруді, білім беру әдісінің өзгеруін қажет етеді. Пәндерді менгеру барысында интерактивті лекцияларды, шағын зерттеулерді, кейстермен жұмыс жасауды, виртуалды экскурсия, оқу пікірталастарын жүргізуді қолдану маңызды.

Білім беру бағдарламалары пәндеріндегі жаһандық азаматтықтың интеграциясы

Пәндер	GCED түсінігі
Заманауи Қазақстан тарихы	Жаһандық және өңірлік мәселелерді шешуде Қазақстанның орны және рөлі.
Әлеуметтік-педагогикалық білімінің модулі	Кикілжіндер, дағдарыс, адамзаттың жаһандық мәселелері және т.б.
Педагогика	Білім берудің заманауи трансформациясы және т.б.
Қазақ ханымы	Әйелдерге қатысты кемсітушілік және т.б.
Білім беру мен бағалаудағы жаңа тәсілдер	Критикалық ойлау және т.б.
Өзін-өзі тану	Жаһандық қоғамға толық ену үшін ішкі әлемнің дамуы.

Қорытынды. Жүргізілген зерттеулер аталмыш мамандықты кәсіби дайындау арқылы шешімін табады. Зерттелінген теориялық және тәжірибелік материалдар әрі оқу бағдарламасы төмен сапасының басты себептерін айқындай отыра, болашақ теориялық және тәжірибелік материалдар әрі бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби қарай дамуды, жоғары оқу орын жағдайында кәсіби дайындық пен педагогикалық білім құзыреттіліктері дамуы деңгейлерінің төмен берудегі әлемдік жобалардың мысалында екенін көрсетеді. Дегенмен, педагогикалық жақсару мен нақтылануын қажет етеді. процесті ұйымдастыруда мазмұнды және

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

[1] Namazbaeva, Z.I., Kuanzhanova, K.T., Mambetalina, A.S., Mukhmetova, R.Z., Shumakova, G.Z., Turganbayeva, B.Z., Tastemirova, A.S., Rakhymberdiyeva, A.V. (2014). Development of personal qualities for university teachers, *Life Science Journal*, 11 (10 SPEC. ISSUE), статья № 36, P. 211-214.

[2] Обновление содержания среднего образования: вопросы и ответы. – Астана, 2017. – 18 с.

[3] Luminița Mihaela Drăghicescu Sorin Cristea Ana-Maria Petrescu Gabriel Gorghiu Laura Monica Gorghiu (2015). The Learning to Learn Competence – Guarantor of Personal Development *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Volume 191, Pages 2487-2493.

[4] Sarah K.Howard, Jo Tondeur, Jun Ma, Jie Yang (2021). What to teach? Strategies for developing digital competency in preservice teacher training, *Volume 165*, 104149.

[5] Myers, J.P., Rivero, K. (2020). Challenging preservice teachers' understandings of globalization: Critical knowledge for global citizenship education, *Journal of Social Studies Research*, 44(4), p. 383-396.

[6] Syzdykbayeva, A.D., Izmagambetova, R.K., Amirova, A.S., Bainazarova, T.B., Sadykova, M.K. (2021). Formation of primary school children selfesteem on the basis of criteria-based assessment, *Obrazovanie i Nauka*, 23(7), p.147-169.

[7] LotemPerry-Hazan EdenTal-Weibel (2020). On legal literacy and mobilization of students' rights from a disempowered professional status: The case of Israeli teachers *Teaching and Teacher Education*, Volume 90, 103016.

[8] Ela Sjølie, Alex Strømme, Juliette Boks-Vlemmix (2021). Team-skills training and real-time facilitation as a means for developing student teachers' learning of collaboration. *Teaching and Teacher Education*, Volume 107, 103477.

[9] Дудина, М.Н. (2018). Современный студент в самооценке «Забота о себе»: результаты эмпирического исследования //Вестн. Том. гос. ун-та. № 433. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennyu-student-v-samoosenke-zabota-o-sebe-rezultaty-empiricheskogo-issledovaniya> (дата обращения: 12.06.2021).

[10] Agranovich, Ye., Amirova, A., Ageyeva, L., Lebedeva, L., Aldibekova, Sh., Uaidullakzy, E. (2019). The Formation of Self-Organizational Skills of Student's Academic Activity on the Basis of «Time Management» Technology. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 14(22), 95-110.

References

[1] Namazbaeva Z.I., Kuanzhanova K.T., Mambetalina A.S., Mukhmetova R.Z., Shumakova G.Z., Turganbayeva B.Z., Tastemirova A.S., Rakhymberdiyeva A.V. – (2014). Development of personal qualities for university teachers, *Life Science Journal*, 11 (10 SPEC. ISSUE), stat'ya № 36, P. 211-214.

[2] *Obnovlenie sodержaniya srednego obrazovaniya: voprosy i otvety.* – Astana, 2017. – 18 s.

[3] Luminița Mihaela Drăghicescu Sorin Cristea Ana-Maria Petrescu Gabriel Gorghiu Laura Monica Gorghiu (2015). The Learning to Learn Competence – Guarantor of Personal Development *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Volume 191, Pages 2487-2493.

[4] Sarah K.Howard, Jo Tondeur, Jun Ma, Jie Yang (2021). What to teach? Strategies for developing digital competency in preservice teacher training, Volume 165, 104149.

[5] Myers, J.P., Rivero, K. (2020). Challenging preservice teachers' understandings of globalization: Critical knowledge for global citizenship education, *Journal of Social Studies Research*, 44(4), r. 383-396.

[6] Syzdykbayeva, A.D., Izmagambetova, R.K., Amirova, A.S., Bainazarova, T.B., Sadykova, M.K. (2021). Formation of primary school children self-esteem on the basis of criteria-based assessment, *Obrazovanie i Nauka*, 23(7), r.147-169.

[7] LotemPerry-Hazan, EdenTal-Weibel (2020). On legal literacy and mobilization of students' rights from a disempowered professional status: The case of Israeli teachers *Teaching and Teacher Education*, Volume 90, 103016.

[8] Ela Sjølie, Alex Strømme, Juliette Boks-Vlemmix (2021). Team-skills training and real-time facilitation as a means for developing student teachers' learning of collaboration. *Teaching and Teacher Education*, Volume 107, 103477.

[9] Dudina, M.N. (2018). Sovremennyj student v samoocenke "Zabota o sebe": rezul'taty empiricheskogo issledovaniya // *Vestn. Tom. gos. un-ta.* № 433. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennyu-student-v-samootsenke-zabota-o-sebe-rezultaty-empiricheskogo-issledovaniya> (data obrashcheniya: 12.06.2021).

[10] Agranovich Ye., Amirova A., Ageyeva L., Lebedeva L., Aldibekova Sh., Uaidullakzy E. (2019). The Formation of Self-Organizational Skills of Student's Academic Activity on the Basis of «Time Management» Technology. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 14(22), 95-110.

Профессиональная компетентность будущего учителя начальных классов в условиях обновления образования

А. Турланкызы¹, А.Д. Сыздыкбаева^{2*}

¹Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова
(Актобе, Казахстан)

²Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
(Алматы, Казахстан)

Аннотация

В статье рассматривается процесс развития профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов в условиях обновления содержания образования. Целью исследования является теоретическое обоснование и определение уровня развития профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов на примере национального и регионального вузов страны. Проанализировано понятие «профессиональная компетентность», определена структура профессиональной компетентности педагога. На основе анализа зарубежных исследований в области профессиональной подготовки, выделены актуальные компетенции для будущего учителя начальных классов: инновационное мышление,

цифровая грамотность, глобальная гражданственность, компетентность в педагогическом оценивании, нормативно-правовая компетентность, командная работа и лидерство, навыки заботы о себе и другие. Обоснованы уровни развития профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов в условиях обновления образования: интуитивный, репродуктивный, творческий. Представлена программа диагностики развития профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов. Результаты диагностики констатировали низкий уровень развития профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов в региональном вузе, проанализированы причины и разработаны рекомендации по развитию профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов в условиях профессиональной подготовки.

Ключевые слова: профессиональная компетентность; будущий учитель начальных классов; профессиональная подготовка; обновление содержания образования.

Professional competence of the future primary school teacher in the conditions of education renewal

A. Turlankyzy¹, A. Syzdykbayeva^{2}*

*¹K. Zhubanov Aktobe Regional University
(Aktobe, Kazakhstan)*

*²Abai Kazakh National Pedagogical University,
(Almaty, Kazakhstan)*

Abstract

The article examines the process of developing the professional competence of a future primary school teacher in the context of education renewal. The purpose of the study: theoretical substantiation and determination of the level of development of professional competence of the future primary school teacher on the example of national and regional universities of the country. The concept of “professional competence” is analyzed, the structure of professional competence of a teacher is determined. Based on the analysis of foreign studies in the field of vocational training, the relevant competencies for the future primary school teacher are highlighted: innovative thinking, digital literacy, global citizenship, competence in pedagogical assessment, regulatory competence, teamwork and leadership, self-care skills and others. The levels of development of professional competence of the future primary school teacher in the conditions of education renewal are substantiated: intuitive, reproductive, creative. The program of diagnostics of the development of professional competence of the future primary school teacher is presented. The diagnostic results stated the low level of development of the professional competence of the future primary school teacher in a regional university, the reasons were analyzed and recommendations were developed for the development of the professional competence of the future primary school teacher in the conditions of professional training.

Keywords: professional competence; future primary school teacher; professional training; updating the content of education.

Редакцияға қабылданды: 04.10.2021